

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Нина Петрова Ковачева, член на научното жури по конкурса за заемане на академичната длъжност "доцент" по професионално направление 2.1. Филология (Славянски езици. Съвременен руски език – морфология), обявен в ДВ, брой 64, 16 август 2016 г.

В конкурса участва само един кандидат - гл.ас. д-р Красимира Александрова Петрова. По смисъла на ЗРАСРБ тя има право да участва в конкурса за доцент, тъй като е главен асистент по руски език и доктор по филология. Кандидатката отговаря на изискванията на Правилника на СУ "Св. Климент Охридски" за заемане на длъжността "доцент". Процедурата е спазена.

Красимира Петрова е доктор по филология от 1997 г. Зщитила е дисертация в СУ "Св. Климент Охридски". Трудовият ѝ стаж е преимуществено в сферата на висшето образование. От 1995 г. тя е редовен асистент по съвременен руски език в Катедрата по руски език в специалността руска филология при факултета по Славянска филология в СУ "Св. Климент Охридски", от 2000 г. - старши асистент, от 2003 г. - главен асистент в същата катедра.

Научните трудове на гл.ас. д-р Красимира Петрова са достатъчни като брой, научни жанрове, тематични области, проблематика и приноси за заемане на академичната длъжност "доцент". Общият списък на научните трудове, представен от гл.ас. д-р Красимира Петрова включва една монография и 150 статии и доклади от конференции, публикувани в научни списания, поредици и сборници.

В настоящия конкурс гл.ас. д-р Красимира Петрова участва с една монография, обсъдена на катедреното заседание като хабилитационен труд и 81 статии, публикувани доклади от научни форуми, избрани от общо 150 публикации. Извън конкурсните работи тя има 11 рецензии, хроники и обзори, съставителство на 2 асоциативни речника - Български асоциативен речник (прав и обратен), Славянский асоциативный словарь (русский, белорусский, болгарский, украинский) съвместно с други колеги, съставителство и редакторство на 5 сборника и 2 научни труда. В последния случай става дума за "Курс по обща морфология" т.1 и т.2 на И.А. Мелчук.

В изследванията на гл.ас. д-р Красимира Петрова върху съпоставителното описание на руския и българския език се открояват различни тематични

области,белязани от интереса на авторката към очертаване на руската и българската езикова картина на света като съответни участъци от концептуалната картина на света.

В поредица от статии като се започне от дисертацията ѝ " Съпоставителен семасиологичен анализ на лексикално-семантични групи (върху материал от лексикално-семантични групи с идентификатор СУТКИ в руския и ДЕНОНОЩИЕ в българския език)"гл.ас. д-р Красимира Петрова описва и изследва семантичното пространство "Време",съответстващо на 24 часа,предлага свое оригинално виждане на общото и различното в езиковата интерпретация на този участък от действителността в двата близкородствени езика.

В по-следващите си разработки тя разширява своето изследване върху концептуалното описание на езика и нейна единица на анализ става концептът,като едно от основните понятия на съвременната антропологически и когнитивно насочена лингвистика. Изследователката се съсредоточава върху коцептите "Време",Щастие",Веч-ност", "Паметник" и др. (2,22,50,52,67,72). При това авторката успешно и убедително борави с методите на психолингвистичното описание,рационално използва данните на асоциативно-вербалната мрежа,отразена в речниците на асоциативните норми на съответните езици. Гл.ас. д-р Красимира Петрова свободно се ориентира в този источник на семантична информация наред с другите две форми за презентация на езика - системната и текстовата.

Заслужава да се отбележи публикацията на Красимира Петрова "Време:Веч-ност.Живот: (Смърт):Безсмъртие (когнитивен анализ на данни от "Славянски асоциативен речник") - 67.,в която във фокуса се оказва "националнокултурната специфика на езиковото съзнание на индивида и етноса". Очертавайки картината на свързани концепти,изследователката убедително и нагледно разкрива как в "образа на света" на съвременниците ни се преплитат елементите на научно,религиозно,митологично,фолк-лорно и ежедневно-битово съзнание,които отразени в наивната картина на света са от-ражение на езиковото ни съзнание.

Съпоставителният аспект на описанието,който показва както сходствата,така и разликите в свързаните концепти е безусловно интересен и много ценен както за раз-криване на особеностите на двата близкородствени езика, така и на психологията на два-та народа. Авторката привлича за целите на своето концептуално описание на езика освен руски и български език и други славянски езици и предлага убедителни фрагменти от езиковото съзнание на славяните (50).

В изследванията си за езиковата картина на света гл.ас.д-р Красимира Петрова широко използва психолингвистични експерименти,провежда учебни

тренировъчни експерименти в аудитория със студентите, ползва "картинни изображения" (пиктограми) за онагледяване на резултатите от анализа.

Съотношението на вербална и визуална информация с комбинирането на елементи от иерархичен клъстерен анализ, метод на пиктограмите - всичко това приложено в лингвистичните изследвания на гл.ас. Красимира Петова придава особена значимост на нейните разработки.

Лингвокултурологията и езиковата картина на света като тематична област в публикациите на гл.ас. д-р Красимира Петрова присъства с неизменно постоянство в изследванията на авторката. Това се отнася и за трудовете ѝ предлагащи съпоставка на отделни фрагменти от езиковата картина на света, както и за анализите на едни или други аспекти в такива тематични области като когнитивна лингвистика, психолингвистика, социоллингвистика (49,72).

Няма да бъде преувеличение ако се каже, че идеята на авторката за езиковата картина на света бележи и такава тематична област в публикациите ѝ каквато е морфо-логията. Тук освен цяла поредица от статии, чиито разработки са залегнали впоследствие в основата на хабилитационния труд (на което ще се спрем отделно), се предлагат интересни наблюдения върху отделни граматически категории от гледна точка на различни теоретични рамки. Към този тип публикации се отнася разработката "К характеристике морфологической категории рода аббревиатур в русском и болгарском языках с точки зрения теории грамматических оппозиций" (62) в която морфологическата категория род, и по-специално рода на аббревиатурите, се описва от гледна точка на граматическите оппозиции, през призмата на теорията на граматическите оппозиции, развита от Г. Герджи-ков. А в статията "За някои морфосинтактични особености на категорията число (върху руски и български материал) -44 в съпоставителен план се търси отговор на различията в употребата на ед/мн.ч. в конструкцията : в българския и руски език - в българском и руском языке!ках. Теоретичната част на това изследване представлява опит да бъде намерена теоретична рамка, метаезик, модел, механизми, които да дадат обяснение на разглежданите езикови факти. Сред причините за различието се търсят логически, лингвистични, когнитивни, узусни такива, не се изключва и разликата в "езиковата концептуализация на света", неравномерното изразяване на граматическите значения в рамките на езиковата картина на света, специфичната семантика на формите за число в руския и българския език и др. Многоаспектният подход на авторката прави една неголяма по обем публикация жива, динамична, навеждаща на размисъл и предположения. Тя е безусловно права, че даже когато не е намерен адекватен и изчерпващ модел за обяснение на един или друг механизъм, пътят за разкриване същността на явленията е в пробването, отхвърлянето и при-способяването на понятията.

Към морфологическата категория число авторката се обръща и в рамките на фу-нкционално-семантчната граматика при изразяване на приблизително и неопределено количество в руския и българския език. И тук както и в повечето изследвания на гл.ас. д-р Красимира Петрова особено ценни са експерименталните данни,в събирането на които широко се привлича студентската аудитория.

Особено място в научното творчество на гл.ас.д-р Красимира Петрова заема нейната монография " Сопоставителное описание междуметий в русском и болгарском язъ!ках",която е и хабилитационен труд. В тази публикация са залегнали разработки в многобройни статии,които са предшествовали написването на монографията и същевремен-но са послужили за апробиране на отделните й раздели.

Без преувеличение може да се констатира,че монографията на гл.ас.д-р Краси-мира Петрова е първо по замисъл и реализация съпоставително описание на руските и българските междуметия. Пътят към решението на проблема е минавал през отделни етапи на наблюдения и размисли над живота в сферата на противоречивия и нееднозначен лингвистичен феномен,какъвто се явява междуметието,към оформяне на цялостна картина в този план. Монографията на Красимира Петрова е съпоставително описание на руските и българските междуметия,в което се предлага собствен подход както към разбирането за статута на междуметието сред различни категории думи,така и към мястото му в рамките на антропоцентрическия подход към езиковите явления. Оттук произтича и съпоставителното направление,което се реализира в работата чрез два взаимно допълващите се подхода - съпоставяне в рамките на лексикално-грамати-чните класове думи,от една страна, и съпоставяне в състава на лексикални двойки думи - от друга.

Събран е,описан и проанализиран впечатляващ по своя обем езиков материал, върху който е изградено изследването на гл.ас.д-р Красимира Петрова и който дотогава не е бил предмет на научно изследване в съпоставителен план в българската русистика. При това е поставена мащабната цел да се открият не само специфичните характеристики на все още не изучен до край в граматичните системи на двата езика клас от думи,какъвто се явяват междуметията,но и да се разкрие тяхното "вграждане"в езико- вата картина на света на носителите на двата близкородствени езика. Монографията на Красимира Петрова е бзспорно съдържателна. В нея е представено описанието на меж- думетията с оглед мястото им в класификацията на частите на речта,морфологични,сло- вообразователни и синтактични особености на този клас думи,разгледани са приложните аспекти на описанието на междуметията. Към работата има три приложения,в това число и списък на междуметията както в руския,така и в българския език,което е солидна крачка към бъдещи лексикографски разработки.

Предлаганото от гл.ас.д-р Красимира Петрова описание на междуметията като особен клас думи е изключително подробно и многоаспектно. То включва исторически ек-скурс,предлага класификация на този клас думи,разглежда техния произход,случаи на транспозиция, специално внимание се отделя на звукоподражанията и глаголните меж- думетия,изтъква се особената роля на междуметията в качеството им на емоционални (експресивни) предикати. При това последователно се следва линията за описание на междуметията като съставни части на езиковата картина на света. Тази позиция на автор- ката не само е приемлива,тя по-скоро " се натрапва" от подхода към междуметията като към една от "загадъчните" лингвистични единици,тясно допираща се до редица области на науката,изследващи човешката комуникация.

Монографията на Красимира Петрова съдържа приносни моменти : това е предлаганата класификация на междуметията по класове и подкласове,в основата на ко-ято е полевия прицип и която последователно преминава в класификация от смесен тип, в нея се отчитат структурата и произхода на междуметията,като допълнително се прави дробно деление по семантичен принцип. Като резултат се предлага полицентричното ФСП на "междуметността",включващо ядро и разгърната периферия,в която влизат редица думи и конструкции с междуметен характер. Тази класификация е научен принос в описанието на междуметията,още повече,че тя предлага възможност за синкретично описание на междуметията в единство на вербални и невербални компоненти.

Съпоставителното описание на междуметията в монографията е сполучлив опит на авторката ѝ да се открият типовете семантични съответствия на руските и българските междуметия,а частите на труда,посветени на синтактичните и най-вече на словообра- зувателните особености на междуметията са наситени с ярки,интересни и многобройни примери,които показват широката картина на словообразователния потенциал на меж- думетията в руския и българския език.

В научната продукция на гл.ас.д-р Красимира Петрова се очертава трайна и пос- тоянна връзка на теоретичните ѝ разработки с проблемите на чуждоезиковото обучение, и по-специално с преподаването на руски език като чужд. Лингвометодичните аспекти, застъпени в трудовете на кандидатката последователно отчитат характера и степента на близост между двата езика,спецификата на езиковата картина на света на техните носители. При това се разкрива доброто познаване и използване на съвременни компютърни програми и средства,работещи за обучението,езиковата игра,психо-лингвистичния експеримент и т.н. Доброто познаване на съвременните лингвистични технологии допри- нася за резултатни лингво-методически разработки на гл.ас.д-р Красимира Петрова.

Материалите по конкурса дават точна и изчерпателна информация за учебната дейност на кандидатката. Тя води занятия по практически руски език за русисти и нерусисти, изучаващи руски език като втори чужд език, а също и занятия по руски език (практически и лекционни) при студенти с втора специалност руски език. Красимира Петрова чете лекционен курс и води практически занятия по Съвременен руски език (словообразуване, морфология), в рамките на магистратурата и свободно избираемите дисциплини чете теоретични курсове "Руска морфология в теорията "Смисъл - Текст", "Увод в когнитивната лингвистика", "Приложна лингвистика (работа с електронни езикови ресурси)", "Лингвокултурология", "Съпоставителна лингвокултурология".

Гл.ас.д-р Красимира Петрова съвместно с други колеги участва в съставителство и редакторство на редица сборници и речници, тя е научен редактор на преводния от руски труд на И.А.Мелчук "Курс по обща морфология" т.1 ,т.2 и готви за печат т.3.

Гл.ас. д-р Красимира Петрова активно участва в научни проекти, както в страната, така и в чужбина, взема участие в националния и международния живот с многобройни доклади и съобщения.

Научните публикации на гл.ас. д-р Красимира Петрова представени за участието ѝ в конкурса за доцент показват нейните широки познания в разработваните тематични области и техните приложни аспекти. Научните ѝ приноси са засвидетелствани в многобройните цитирани нейни публикации в наши и чуждестранни издания.

Направеният преглед на научната, учебната и извънаудиторната дейност на гл.ас. д-р Красимира Александрова Петрова и оценката на представените публикации ми дават основания да препоръчам на уважаемите членове на научното жури да гласуват положително за присъждането на научната длъжност "доцент" по направление 2.1.Филология (Славянски езици. Съвременен руски език - морфология) на гл.ас. д-р Красимира Александрова Петрова.

Автор на становището и член на журито:

доц.д-р Нина Ковачева